

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΟΡΕΑΔΗΣ

ΟΚρης

Γεννήθηκε στο Τζερμιάδω Λασιθίου το έτος 1859. Το οικογενειακό του επώνυμο ήταν Παπαδάκης, συνδεότανε δε συγγενικά με τον Θεόφραστο Παπαδάκη, μεγαλοτραπεζίτη στο Παρίσι, που είχε διατελέσει υποδιοικητής της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος. Ο παππούς του, κληρικός όπως και ο πατέρας του, είχε θυελλώδη χαρακτήρα και γιαυτό οι συγχωριανοί του τον αποκαλούσαν παπα Βορρά και τους απογόνους του Βοραδάκια, παρανόμι που χρησιμοποιούσαν και ως επώνυμο. Όταν ο Αντώνιος γράφτηκε στο Γυμνάσιο του Πειραιά άλλαξε το Βοραδάκης σε Βορεάδης επί το λογιώτερον και το επώνυμο αυτό χρησιμοποίησε έκτοτε.

Διδάχτηκε τα πρώτα γράμματα στο Αλληλοδιδασκτικό σχολείο που λειτουργούσε στο χωριό του με δαπάνες των κατοίκων και στη συνέχεια φοίτησε στο Ελληνικό Σχολείο της Νεάπολης, το οποίο είχε και ορισμένες γυμνασιακές τάξεις. Με προσόν το απολυτήριο του Ελληνικού Σχολείου διορίστηκε δάσκαλος στο Παπαδάκειο Σχολείο Ψυχρού, όπου δίδαξε δύο χρόνια (1876-1878). Στη συνέχεια μετέβη στον Πειραιά όπου φοίτησε στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου. Μετά την αποφοίτησή του το 1879 γράφτηκε στην Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, όπου σπούδασε με υποτροφία του κληροδοτήματος Α.Φ.Παπαδάκη, ως αριστούχος. Ακολούθως συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Ιέννας της Γερμανίας, με την οικονομική αρωγή του συγγενούς του Θεόφραστου Παπαδάκη. Ύστερα από λαμπρές σπουδές ανακηρύχτηκε Διδάκτωρ του Γερμανικού αυτού Πανεπιστημίου το έτος 1883. Προφανώς όμως παράλληλα με τις σπουδές του άρχισε να ενδιαφέρεται και για τα κοινά. Έτσι το 1881 τον συναντάμε πληρεξούσιο της ενοποιημένης περιφέρειας Λασιθίου- Μεραμβέλλου στην Γενική των Κρητών Συνέλευση, όπου σαν μέλος της Επιτροπής Παιδείας, μαζί με έναν άλλο επίσης διακεκριμένο εκπαιδευτικό και πολιτικό, τον Α.Μιχελιδάκη, κατάρτισαν το πρώτο αξιόλογο νομοθέτημα για την Παιδεία, γνωστό σαν νόμο του 1881.

Στις εκλογές του 1884 επανεξελέγη πληρεξούσιος της ίδιας περιφέρειας. Η εκλογή του όμως αμφισβητήθηκε και υποβλήθηκαν ενστάσεις εναντίον του για εύνοια της Διοίκησης απέναντι του. Κατά την διάρκεια της σχετικής συζήτησης στην Συνέλευση, διατυπώθηκαν σοβαρές αμφιβολίες για την βασιμότητα των καταγγελιών και γιαυτό ζητήθηκε παραπέρα έρευνα. Ο Βορεάδης όμως δεν μπορούσε να δεχτεί καμιά αμφισβήτηση της εντιμότητάς του, παρενέβη λοιπόν στην συζήτηση και είπε :

« Δεν καταδέχομαι να εισέλθω εις το Κοινοβούλιον και αν ένας μόνος βουλευτής έχει την ιδέα ότι εγώ επέτυχον τη επεμβάσει της Κυβερνήσεως» δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι παραιτείται του βουλευτικού αξιώματος !! Κατέληξε δε :

« Κατά της γυναικός του Καίσαρος ουδ' υποψία πρέπει να υπάρχει. Κατά της εκλογής του Βορεάδου ουδ' υπόνοια επεμβάσεως πρέπει να υπάρχει»

Έτσι διέκοψε προσωρινά την πολιτική του δραστηριότητα και αφιερώθηκε με μεγαλύτερο ζήλο στο εξ ίσου σημαντικό εκπαιδευτικό του έργο.

Εδίδαξε διαδοχικά σαν καθηγητής στο Ελληνικό Γυμνάσιο Χανίων (1884-85), στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης και στο Ομήρειον Παρθεναγωγείον (1885-87) και διετέλεσε διευθυντής στο πλήρες Ελληνικό Γυμνάσιο Νεαπόλεως (1887-1893)

Ύστερα από δεκαετή θητεία και προσφορά στην Κρητική Εκπαίδευση, θεωρώντας ότι θα μπορούσε να προσφέρει περισσότερο από άλλη θέση, εγκατέλειψε την διδασκαλία και εστράφη στην δημοσιογραφία. Στις 12 Αυγούστου 1893 ξεκίνησε στο Ηράκλειο την έκδοση μιας εβδομαδιαίας ομότιπλης εφημερίδας. Και επειδή «απού φελά παντού φελά» πολύ σύντομα το «Ηράκλειο» του Βορεάδη αναδείχτηκε σε μια από τις εγκυρότερες και πλουσιότερες σε ύλη εφημερίδα, όχι μόνο της Κρήτης αλλά ολόκληρου του Ελληνικού χώρου. Όμως οι θέσεις της εφημερίδας φαίνεται πως ενοχλούσαν τις Αρχές κατοχής, οι οποίες κράτησαν απέναντι της σκληρή τακτική, αναγκάζοντάς την τελικά να διακόψει την έκδοση της την 1-9-1897.

Παράλληλα με την δημοσιογραφική του δραστηριότητα ο Βορεάδης επιστρέφει στην πολιτική σκηνή. Στις εκλογές του 1895 εξελέγη βουλευτής της Επαρχίας Λασιθίου αυτήν την φορά. Την ίδια εποχή αντιπροσωπεύει στην Κρήτη τον ηγεμόνα Σάμου Γ.Βερόβιτς πασά, έχει δηλ. και προξενική ιδιότητα.

Η διενέργεια των πρώτων συγχρόνων Ολυμπιακών Αγώνων του 1896 συνεκίνησε βαθύτατα τον ευαίσθητο ποιητή και πατριώτη Βορεάδη, ο οποίος εκφράζοντας τον ενθουσιασμό του συνέθεσε την περίφημη «Ωδή Ολυμπιακή».

Όταν εξερράγη η Επανάσταση του 1897, γνωρίζοντας ότι λόγω των απόψεων που είχε κατά καιρούς διατυπώσει κινδύνευε σοβαρά ακόμη και η ζωή του, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Κρήτη και να καταφύγει στη Σάμο στην αρχή και στη συνέχεια στην γνωστή του Σμύρνη. Εκεί θυμήθηκε ξανά τον καθηγητή και δίδαξε στην Ευαγγελική Σχολή και στο Εμπορικό Λύκειο της πόλης.

Η τελευταία Κρητική Επανάσταση, χωρίς να πετύχει την Ένωση, οδήγησε πάντως στην αυτονομία και την εγκατάσταση της Κρητικής Πολιτείας. Το νέο καθεστώς εκτιμώντας τα προσόντα και τον πατριωτισμό του Βορεάδη, τον χρησιμοποίησε από τους πρώτους, διορίζοντάς τον Νομάρχη Ρεθύμνης (μέσα του 1899) και δύο χρόνια αργότερα, στα μέσα του 1901, Σύμβουλο (Υπουργό) Παιδείας, θέση την οποία διατήρησε μέχρι το τέλος του 1904. Παράλληλα με τα καθήκοντα του Υπουργού Παιδείας το 1903 του ανατέθηκαν και καθήκοντα Υπουργού Δικαιοσύνης. Το πέρασμά του από το σημαντικό αυτό Υπουργείο υπήρξε δημιουργικό, αφού επί της υπουργείας του συντάχθηκε και ψηφίστηκε ένα βασικό δικαστικό νομοθέτημα : ο Κρητικός Κώδικας.

Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί τιμώντας τον μεγάλο Κρήτα συνάδελφο τους, εξέλεξαν ομόφωνα τον «αλλοδαπό» Βορεάδη Πρόεδρο του Α' Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου (Αθήναι 1904).

Στις εκλογές του 1905 εκλέχθηκε βουλευτής των Νομών Ηρακλείου και Λασιθίου. Το έτος 1906 αποτελεί σημαντικό σταθμό στην πολιτική σταδιοδρομία του Βορεάδη. Παρά την αφοσίωση με την οποία περιέβαλλε τον Ηγεμόνα, διαφώνησε με την πολιτική του και συνεργάστηκε με τον Βενιζέλο, στο πλευρό του οποίου παρέμεινε έως το τέλος της ζωής του.

Οι πολιτικοί αγώνες φαίνεται πως κούρασαν τον Βορεάδη, ο οποίος αποσύρθηκε από την πολιτική και επιδόθηκε στην καλλιέργεια των κτημάτων της συζύγου του στο Ηράκλειο. Επιθυμώντας μάλιστα να καταστήσει την καλλιέργεια αυτή πρότυπο, έστειλε τον γιό του Λύσανδρο στο Βέλγιο για να σπουδάσει την γεωπονική. Μόλις όμως εξερράγη ο πόλεμος 1912-1913 ο πατέρας έστειλε στο γιό ένα λιτό τηλεγράφημα : «Έλα, η Πατρίς σε χρειάζεται». Και ο Λύσανδρος χωρίς καθυστέρηση βρέθηκε στην πρώτη γραμμή του μετώπου, όπως απαιτούσε το Χρέος του ως Κρητικού.

Πριν όμως προλάβει να δει την Κρήτη στους κόλπους της Μητέρας Πατρίδας, ο Α.Βορεάδης άφησε την τελευταία του πνοή στις 16 Μαΐου 1913, σε ηλικία 54 ετών.

Η λαμπρή προσωπικότητα του μεγάλου συμπατριώτη μας, που σημάδεψε την Κρήτη του τέλους του 19^{ου} αιώνα, δεν είναι εύκολο να παρουσιασθεί σε ένα μικρό σημείωμα. Χαρακτηριστικός, με ευαισθησία και ήθος, δεν δίστασε, όπως είδαμε, να παραιτηθεί από το βουλευτικό αξίωμα, όταν αμφισβητήθηκε η εντιμότητά του. Οι κοινοβουλευτικοί του αγώνες για την συγκρότηση μιας ευνομούμενης Πολιτείας και για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του Λαού εντυπωσιάζουν τον ερευνητή. Όλα τα θέματα, από τα βασικά Νομοθετήματα της Πολιτείας (Παιδεία, Δικαιοσύνη κ.ά.) έως τα καθημερινά που απασχολούσαν τον απλό πολίτη, όπως η λειτουργία των σχολείων, το οδικό δίκτυο, η εκπαίδευση γεωτεχνικών επιστημόνων, ο καθαρισμός του στομίου του Χώνου κ.λ.π. απασχόλησαν τον Βορεάδη.

Η προσφορά του στον χώρο της Παιδείας υπήρξε πολύ μεγάλη, τόσο σαν νομοθέτης όσο και σαν δάσκαλος. Η εκπαιδευτική διαδικασία ήταν για τον Βορεάδη ένα είδος Ιεραποστολής. Το ίδιο και η Δημοσιογραφία. Το «Ηράκλειο» εξακολουθεί και σήμερα να αποτελεί σημαντική πηγή εγκύρων πληροφοριών και διαφόρων ιστορικών και λαογραφικών στοιχείων.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι ο Βορεάδης υπήρξε μια μεγάλη προσωπικότητα της Κρήτης, ένας διανοούμενος πολιτικός, ένας άριστος εκπαιδευτικός, ένας σωστός δημοσιογράφος και ένας ταλαντούχος ποιητής και πεζογράφος. Ένας μεγάλος πατριώτης που δεν δίστασε να καλέσει τον γιό του από το εξωτερικό που σπούδαζε να έλθει να πολεμήσει για την Πατρίδα. Πόσο ξένη φαίνεται η ενέργεια αυτή του Βορεάδη στην εποχή μας, όπου η απαλλαγή από την κοινή στρατιωτική θητεία σε ειρηνική περίοδο θεωρείται μέγα επίτευγμα και κάποτε σημαντικό ρουσφέτι.

Ο Αντώνιος Βορεάδης τίμησε την Κρήτη και κάνει υπερήφανη την γενέτειρά του.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

I. M. Καραβαλάκης

Ιούλιος 2002